

Lääkemääräys (resepti)

Lääkärikirja Duodecim

21.2.2022

Duodecim lääketietokannan toimitus

- Miksi tarvitaan resepti?
- Sähköisen reseptin edut ja riskit
- Reseptin lääkemäärä, voimassaoloaika ja uusiminen
- Milloin uusiminen ei onnistu ja tarvitaan uusi resepti?
- Entä jos tietojärjestelmä ei toimi?
- Eurooppalainen lääkemääräys
- Erityisluvalla saatava lääke
- Lääke, joka valmistetaan apteekissa (ex tempore –resepti)
- Itsehoitolääkkeet

Keskeistä

- Suomessa lääkkeet on lainsäädännöllisesti jaettu kahteen ryhmään, itsehoitolääkkeisiin ja reseptilääkkeisiin.
- Reseptilääkkeiden saamiseen apteekista tarvitaan lääkärin laatima lääkemääräys eli resepti.
- Reseptissä kuvataan potilaalle määrätty lääke, sen määrä ja vahvuus sekä lääkepakkaukseen liitettävä käyttöohje.
- Reseptit ovat nykyisin pääsääntöisesti sähköisiä (e-resepti). Vain poikkeustapauksissa resepti kirjoitetaan paperille tai annetaan puhelimitse apteekkiin.

Miksi tarvitaan resepti?

Reseptilääkkeen määrääminen perustuu lääkärin suorittamaan potilaan tutkimukseen ja diagnoosiin. Lääkäri ja potilas sopivat yhdessä lääkehoidosta. Resepti on keino välittää hoitopäätöksen tiedot apteekille, joka toimittaa tarkoitukseen sopivan, hinnaltaan edullisimman lääkevalmisteen oikean määrän ja vahvuuden sekä merkitsee lääkepakkaukseen lääkärin ilmoittaman käyttöohjeen.

Sähköisen reseptin edut ja riskit

Reseptin sähköinen allekirjoitus ja potilaan kaikkien reseptien säilytys keskitetysti samassa valtakunnallisessa tietokannassa, [Reseptikeskuksessa](#), vähentävät virheiden, yhteisvaikutusten ja väärinkäytön riskiä.

Sähköiset potilastieto- ja reseptijärjestelmät ohjaavat reseptin laatijaa ja tekevät entiset reseptinkirjoituksen muutoseikat tarpeettomiksi. Älykkäät reseptinkirjoitusohjelmat tarjoavat valmiita ehdotuksia lääkkeen annokseksi ja varoituksia mahdollisista haitta- ja yhteisvaikutuksista muun lääkehoidon kanssa. Viimeinen harkinta ja vastuu jäävät kuitenkin aina lääkärille, joka koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella tekee parhaimman mahdollisen hoitopäätöksen.

Reseptin lääkemäärä, voimassaoloaika ja uusiminen

Pitkäaikaishoidoissa lääkäri voi määrätä lääkkeen reseptin koko voimassaoloajaksi joko ilmoittamalla tarvittavan päiväannoksen perusteella pakkauksien lukumäärän tai

antamalla tiedon hoidon pituudesta, jolloin apteekki laskee tarvittavien pakkausten lukumäärän. Reseptilääkkeen pakkauksen annosteluohjetarrasta saa myös tiedon reseptin jäljelle jäävästä toimittamattomasta lääkemäärästä ja voimassaoloajasta.

Apteekki luovuttaa kerralla enintään kolmen kuukauden käyttöä vastaavan lääkemäärän. Tähän on syynä se, että Kela korvaa kertaostona enintään kolmen kuukauden lääkkeen käytön kustannuksia. Suurempia lääkemääriä on toki mahdollista hankkia ilman Kela-korvausta. Tämä voi kuitenkin olla asiakkaalle haitallista, koska apteekissa lääkkeitä säilytetään aina ohjeiden mukaan ja ne ovat todennäköisesti uusinta tuote-erää.

Resepti on voimassa 24 kuukautta sen määräämis- tai uusimispäivästä lukien, ellei voimassaoloaikaa ole rajattu. Virallisessa luettelossa nimettyjen huumausainelääkkeiden ja pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden reseptien voimassaoloaika on yksi vuosi. Yhden vuoden ovat voimassa myös erityisluvallisten valmisteiden reseptit sekä reseptit sellaisille biologisille lääkkeille, joille on saatavilla määräyshetkellä biosimilaari.

Resepti tulisi aina mieluiten uusia lääkärin vastaanotolla, jolloin hoitavalla lääkärillä on mahdollisuus tutkia potilas, tarkistaa hoidon teho, tarve ja turvallisuus.

Reseptin uudistamispyynnön voi tehdä sähköisesti Omakanta-palvelussa, jonne voi kirjautua omalla verkkopankkitunnuksella, sähköisellä henkilökortilla tai mobiilivarmenteella. Kirjautumisen jälkeen näkyviin tulee lista resepteistä, joiden perusteella voi lähettää lääkärille uudistamispyynnön. Jos uudistamispyyntöön on liitetty potilaan puhelinnumero, lähetetään tekstiviestinä tieto, kun lääkäri on tehnyt uudistamispäätöksen.

Reseptin uusimisessa voi myös saada apua terveyskeskuksen tai apteekin henkilökunnalta.

Milloin uusiminen ei onnistu ja tarvitaan uusi resepti?

Reseptejä säilytetään Reseptitietokannassa 30 kuukautta, minkä jälkeen reseptin tiedot siirretään erilliseen reseptiarkistoon. Kahden vuoden lääkehoidon kattava lääkemääräys voidaan uudistaa 28 kuukauden kuluessa alkuperäisen lääkemääräyksen antamisesta. Muiden reseptien osalta uudistaminen on mahdollista 16 kuukauden sisällä.

Lääkäri on saattanut turvallisuussyistä merkitä reseptiin uusimiskiellon tai hylätä uusimispyynnön. Uusimisen rajoittamisen tarkoituksena on ennen kaikkea potilaan lääketurvallisuuden varmistaminen uuden lääkärikäynnin muodossa, minkä jälkeen on mahdollista optimoida lääkehoitoa uudella, ehkä tilanteen mukaan muutetulla lääkemääräyksellä.

Entä jos tietojärjestelmä ei toimi?

Reseptin tarkoitus on välittää kaikki tarvittava tieto apteekkiin oikean ja turvallisen lääkehoidon varmistamiseksi oikea-aikaisesti. Niinpä tietojärjestelmien puuttuessa tai pettäessä lääkäri voi laatia reseptinkirjoituksen sääntöjen mukaisen, yksiselitteisen lääkemääräyksen paperille tai antaa sen puhelimitse apteekkiin. Apteekissa resepti muutetaan sähköiseksi ja tallennetaan Reseptikeskukseen.

Eurooppalainen lääkemääräys

Euroopan unionin tai talousalueen valtioilla ei ole yhtenäistä sähköistä reseptinkirjoitusjärjestelmää. Tämän vuoksi matkailijan on turvallisinta kuljettaa oma lääkityksensä mukanaan. Silloin kun ulkomailla olo pidentyy ja käytössä on erityisillä säilytysohjeilla varustettuja lääkkeitä, joudutaan mahdollisesti turvautumaan oleskelumaan apteekkien palveluksiin.

Sähköisen reseptin käyttäjä voi ottaa matkalle mukaan lääkärin tulostaman potilasohjeen, jossa on lueteltu kaikki samalla kerralla määrätyt lääkkeet. Omakanta-palvelusta voi tulostaa resepteistä yhteenvedon suomeksi. Sen voi pyytää myös apteekista tai terveydenhuollosta. Apteekista tai lääkäriltä saa myös englanninkielisen yhteenvetotulosteen sähköisistä resepteistä.

Ennen matkaa kannattaa myös varmistaa kohdemaan maahantuontikäytännöt henkilökohtaisten lääkkeiden osalta. Jos lääkkeiden joukossa on huumaavia tai keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä ja matkustaa Schengen-maihin, on apteekista pyydettävä niille Schengen-todistus.

Lääkkeitä voi ostaa toisesta EU- tai Eta-maasta joko erillisellä paperisella reseptillä (eurooppalainen lääkemääräys), lääkemääräyksellä ulkomailla ostoa varten tai sähköisellä reseptillä (tällä hetkellä Virosta, Kroatiasta ja Portugalista).

Huumausaineeksi määriteltyjä lääkkeitä ei voi määrätä ostettavaksi toisesta EU- tai Eta-maasta. Jos reseptilääkkeitä halutaan ostaa EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta, tarvitaan yleensä paikallisen terveydenhuollon ammattilaisen antama resepti.

Eurooppalaista lääkemääräystä ja lääkemääräystä ulkomailla ostoa varten ei voi uusia, ja niiden voimassaoloaika noudattaa toimittamismaan kansallisia säädöksiä, ellei lääkäri ole erikseen rajoittanut lääkemääräyksen voimassaoloaikaa. On hyvä tietää, että eri EU-maissa reseptin vanhenemisaika voi erota suomalaisesta käytännöstä.

Potilas maksaa lääkkeen koko hinnan ja hakee mahdollisen sairausvakuutuskorvauksen omasta kotimaastaan.

Erityisluvalla saatava lääke

Tavallisesti reseptillä määrätään lääkkeitä, joille suomalainen viranomainen on antanut myyntiluvan. Koska reseptin tarkoituksena on mahdollistaa potilaan paras mahdollinen lääkehoito, lääkärin on mahdollista määrätä myös erityisistä syistä mitä tahansa maailmassa tehdasmaisesti valmistettua lääkettä. Tätä tarkoitusta varten apteekki hakee viranomaiselta erityisluvun ulkomailla kaupan olevan lääkkeen toimittamiseksi. Potilaalle erityislupamenettely merkitsee myös kotimaiseen lääkevalmisteseen verrattuna suurempaa kustannusta. Vaikka tietylle valmisteelle ei olisi myyntilupaa Suomessa, sairausvakuutus voi joissakin tapauksissa korvata lääkekuluja.

Lääke, joka valmistetaan apteekissa (ex tempore – resepti)

Viime vuosisadan alussa suuri osa lääkkeistä valmistettiin apteekeissa. Nykyäänkin lääkäri voi määrätä periaatteessa mitä tahansa lain sallimaa lääkeainetta, jota apteekki pystyy valmistamaan. Apteekkien lääkevalmistus on keskittynyt tiettyihin apteekkeihin, joilla on lääkevalmistuksen laatuvaatimukset edellyttämä osaaminen ja tuotantotilat. Tavallisimpia ex tempore -lääkkeitä ovat ihotautien hoitoon tarkoitettut valmisteet.

Itsehoitolääkkeet

Osa lääkkeistä on itsehoitolääkkeitä, joita saa apteekista ilman reseptiä. Joitakin lääkkeitä saa sekä itsehoidosta että reseptillä. Itsehoitolääkkeiden pakkauskoko on yleensä pienempi ja hinta lääkeannosta kohden kalliimpi kuin vastaavilla reseptilääkkeillä, eikä niiden kustannuksia korvata sairausvakuutuksesta. Itsehoitoon valikoidaan lääkkeitä, joita käytetään, kun sairaus on lievä ja helposti tunnistettava eikä sen hoito edellytä välttämättä lääkärin seurantaa. Itsehoitolääkkeet on tarkoitettu lyhytaikaiseen käyttöön, minkä vuoksi niitä ei toimiteta suurina pakkauskokoina. Jos lääkeshoidon tarve on jatkuva, on parempi, että lääkäri arvioi oireiden syyn ja parhaan mahdollisen hoidon.

Aiemmat kirjoittajat: Professori Ilari Paakkari

Artikkelin tunnus: dlk01199 (031.002)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim